

Netanyahu'nun İlhak Planı Bölge İçin Ne İfade Ediyor?

Bezen Balamir Coşkun

Yüzyılın Planından Batı Şeria'nın İlhak Planına

Batı Şeria, İsrail ve Ürdün sınırını oluşturan Ürdün nehrinin batı kıyısında kalan ve üç milyona yakın Filistinlinin yaşadığı bölgedir. Ayrıca, Batı Şeria'da 430 bin kadar İsraili Yahudinin yaşadığı 132 yerleşim vardır. Bazı istisnalar dışında uluslararası toplumun işgal olarak tanımladığı bu yerleşimlerin sayısı her geçen yıl artarak bugünkü sayısına ulaşmıştır. Batı Şeria'daki Yahudi yerleşimlerinin haritadaki yerlerine bakıldığında belli bölgelerde yoğunlaşma olmadığı, Batı Şeria'nın her yerine yayıldığı görülebilir.¹

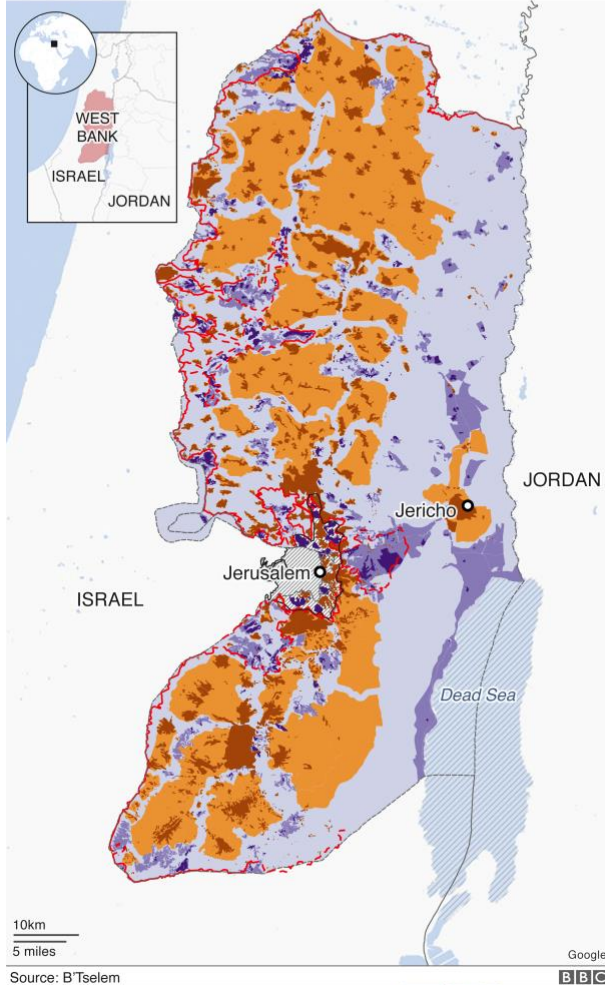
Netanyahu'nun ilhak planı ise, ki Netanyahu buna ilhak değil 'egemenlik planı' diyor, Batı Şeria'daki bu yerleşimlerin İsrail egemenliği altına alınmasını içeriyor. Plana göre Batı Şeria'daki yerleşimlerin ve Ürdün nehri kıyısındaki arazilerin İsrail egemenliğine geçmesi öngörülüyor. Bölgede yaşayan Filistinlilerin bu plan dahilinde olmadığı iddia edilse de ilhak gerçekleştiği takdirde Batı Şeria'daki Filistinlilerin bir kısmı İsrail egemenliği altındaki bölgelerde sıkışmış, İsrail yerleşimleri ile kuşatılmış olacak. Filistinlilerin güvenlik duvarı, kontrol noktaları ve diğer güvenlik tedbirleri ile halihazırda zor olan hayatları ilhak gerçekleştiği takdirde daha da zorlaşacak. Öte yandan, plan gerçekleşirse, bölgede Filistin toprakları arasına sıkışacak olan ve ileride bir Filistin devleti kurulması ile Filistin devleti topraklarında izole olarak kalacak Yahudi yerleşimleri de olacak.

İlhak planı Trump ve Netanyahu'nun bebeği gibi. Trump Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarihinin görüp görebileceği en İsrail yanlısı başkan olduğunu 2020 Ocak ayında duyurduğu 'Yüzyılın Barış Planı'² ile bir kez daha ispatladı. Trump'ın planı, İsrail'in Batı Şeria'da Filistin topraklarında bulunan Yahudi yerleşimleri üzerindeki egemenlik haklarını tanıması açısından daha önceki ABD barış planlarından radikal bir biçimde ayrılıyor. Netanyahu, Kudüs'ün İsrail'in başkenti olarak tanınmasında olduğu gibi ilhak konusunda da Trump'ın

estirdiği rüzgarı arkasına alarak elini güçlendirmek istiyor. Trump'ın Kasım 2020'deki seçimleri kaybetmesi olasılığı ve yerine ABD başkanı olabilecek olan Joe Biden'in bu plana karşı olması Netanyahu'nun ilhak planını bir an önce gerçekleştirmek istemesine yol açıyor. Netanyahu, Trump'ın desteğiyle açılan bu fırsat penceresi kapanmadan faydalanmak istiyor. Batı Şeria'daki yerleşimlerden yerel bir politikacının söylediği 'şimdi yemezsek dondurma eriyecek' sözü Netanyahu'nun ilhak planını neden alalecele gerçekleştirmek istediğini gayet güzel özetliyor. Netanyahu'nun, Batı Şeria'daki yerleşimleri İsrail egemenliği altına alan lider olması siyasi kariyeri ve şu anki liderliğinin meşruiyeti açısından da büyük önem taşıyor. Zira, Netanyahu üç kere seçimler tekrarlandıktan sonra bir koalisyon hükümeti kurmayı başardı. Netanyahu hakkındaki yolsuzluk davaları da, Netanyahu'nun dikkatleri yolsuzluk davalarından ilhak planına çekmek istemesi de sebepler arasında görülüyor.

West Bank settlements

- Orange square: Palestinian civil control
- Brown square: Built-up Palestinian area
- Light blue square: Israeli military and civil control
- Dark blue square: Israeli settlements municipal boundary
- Dark purple square: Israeli settlements
- Black dashed line: Pre-1967 ceasefire line
- Grey hatched square: Jerusalem municipal boundary
- Red solid line: West Bank barrier
- Red dashed line: Projected/Under construction

Netanyahu aslında ilhakın 1 Temmuz 2020 itibariyle başlanacağını açıklamıştı ancak Trump planı gerçekleştirilmeden önce koalisyon ortağı Benny Gantz'ın da planı desteklediğinden, Gantz ise ABD'nin planı gerçekten destekleyip desteklemediğinden emin olmak istediği için plan sürüncemede kaldı. Netanyahu Batı Şeria'nın ilhak planı için yeni bir tarih belirleneceğini duyururken, Gantz ise İsrail hükümetinin ilhak yerine Covid-19 ile mücadele etmesi gerektiğini söyledi. Koalisyon ortakları arasında ilhak planının zamanlaması ve hatta gerçekleşip gerçekleşmemesi konusundaki belirsizlik sürerken, hem İsrail'in içinden hem de uluslararası toplumdan Netanyahu'yu planı gerçekleştirilmemesi konusunda uyarılar arka arkaya geldi.

Peki İlhak Planı Gerçekleşirse ne olur?

Doğal olarak Filistinliler hem Trump'ın barış planına hem de Netanyahu'nun ilhak planına karşı ve ilhak gerçekleştiği takdirde İsrail'de yeni bir şiddet dalgasının başlayacağından korkuluyor. Hem Filistin tarafında hem de İsrail'de ilhak planına karşı gösteriler devam ederken, Batı Şeria'nın sınır komşusu Ürdün lideri Kral Abdullah da ilhak planının yıkıcı sonuçlar doğuracağını ve Ürdün'ün sonuna kadar Filistinlilerin yanında olacağını söyledi. İsrail içinde ise emekli asker ve bürokratlardan oluşan 220 kişilik bir grup gönderdikleri mektupta ilhakın sadece şiddetin tırmanmasına sebep olmakla kalmayıp, 1990'larda barış anlaşması yapılan Ürdün ve Mısır gibi komşu ülkelerle de aralarının bozulmasına yol açacağı konusunda Netanyahu'yu uyardılar. Bölgeden bir başka uyarı da Türkiye'den geldi. Hem Dışişleri Bakanlığı hem de Cumhurbaşkanlığı nezdinde, İsrail ilhak planından vazgeçmesi için uyarıldı. Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, planın, gerçekleştiği takdirde, Ortadoğu'daki tüm barış umutlarının ortadan kaldıracağını söylerken, ilhakın yasadışı ve uluslararası hukuka aykırı olduğunun altını çizdi. Cumhurbaşkanı Erdoğan Filistinlilere destek olacaklarını, bölgede Filistinlilerin haklarını savunan tek ülkenin de Türkiye olduğunu söyledi.

Komşu ülkelerden Mısır'ın biraz daha temkinli yaklaştığını ve Ürdün gibi açık açık ilhak planının karşısında olduğunu ve Filistinlilere desteğini dile getirmediği görülüyor. Ürdün desteğini göstermek için Dışişleri Bakanını Ramallah'a gönderirken, Mısır Dışişleri Bakanı davetli olduğu halde bu toplantıya katılmadı. Analistler Mısır'ın temkinli yaklaşımın arkasındaki nedenin Etiyopya'nın Mısır ile arasındaki Nil nehri üzerine yaptığı Büyük Rönesans Barajına ilişkin gerginlik olduğunu söylüyorlar. Etiyopya üzerinde baskı oluşturabilecek tek unsur olarak ABD'yi gören Mısır'ın ilhak karşıtı söylemlerle ABD'yi kızdırmak istemediği iddialar arasında.

Bölge ülkeleri dışında bölgede etkin olan Avrupa ülkeleri ve Rusya da ilhak planına karşı olduklarını dile getirdiler. Avrupa Parlamentosu'ndan bin kadar milletvekili Netanyahu'ya İsrail'in Batı Şeria'yı ilhakını şiddetle kınayan bir mektup gönderdi. Rusya da benzer bir şekilde ilhaka karşı olduğunu ve ilhak gerçekleştiği takdirde bölgenin yeni bir şiddet sarmalı içine gireceği uyarısında bulundu.

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Antonio Guterres 24 Haziran'da, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği ise 29 Haziran'da, yaptıkları açıklamalar ile % 30 ya da % 5 farketmeksizin ilhakın yasadışı olduğu ve ilhak gerçekleştiği takdirde bunun tüm bölge için felaketle sonuçlanacağı uyarısında bulundu. Diğer yandan, uluslararası hukukçular ve insan hakları savunucuları ilhak planını 'ırk ayrımı (apartheid)' olarak tanımlıyorlar. Eğer BM bu yönde karar çıkarırsa, 1973 tarihli Uluslararası Irk Ayrımı (Apartheid) Suçları Konvansiyonu³ geçerli hale gelebilir ve hatta İsrail'e karşı yaptırım uygulanabilir. İlhak planı gerçekleşirse İsrail'in uluslararası toplumdaki işgalci konumu daha da perçinlenmiş olacak, dolayısıyla İsrail yalnızlığa itilecek. Üstüne üstlük, Biden'ın seçilmesi durumunda ise İsrail'in ABD desteğini de kaybetme riski var.

Genel olarak gelen tepkilere ve uyarılara bakıldığında uluslararası toplumun ilhak planına karşı olduğu net bir biçimde görünüyor. Tüm taraflar ilhak planının bölgede sebep olacağı hasarın telafisinin mümkün olmayacağını, zaten az olan barış umudunun tamamıyla kaybolacağı, hatta daha önce yapılan barış anlaşmalarının bile riske gireceği konusunda hemfikir.

Bölgedeki ülkeler ekonomik kriz ve siyasi yozlaşmanın tetiklediği sosyal hareketlerle başa çıkmaya çalışırken COVID 19 pandemisi hayatları daha da zorlaştırdı. Zaten on yılı geçkin süredir devam eden Suriye savaşı ve savaştan kaçan Suriyeli mültecilerin getirdiği sosyal ve ekonomik yükü kaldırmakta zorlanan Lübnan ve Ürdün gibi ülkeler ise sınırlarında patlayacak yeni bir şiddet dalgasına hiç hazır değiller. Mısır ise daha ziyade Afrika'daki komşularına -Etiyopya ve Libya- odaklanmış durumda. Bölgedeki ülkelerin hiç biri yeni bir çatışma ve çatışmanın yaratacağı istikrarsızlığı kaldırabilecek durumda değil. Öte yandan, uluslararası toplumda oluşan ilhak karşıtı tutum, ilhak planı gerçekleştiği takdirde İsrail'in tamamen yalnızlaşmasına ve hatta haydut devlet olarak tanımlanmasına yol açabilir. Netanyahu gibi attığı her adımı hesaplayarak atan bir liderin hem kendini hem de ülkesini bu kadar büyük bir riske sokacak kadar gözü kara adımlar atmayacağı düşünülebilir. Muhalefet liderlerinden Yasir Lapid'in dediği gibi belki de bu ilhak planı Netanyahu'nun

tarafatları oyalama ve kamuoyunun dikkatini yolsuzluk konusundan başka bir konuya çekmek için kullandığı bir taktik. Ne olursa olsun, bir plan hakkında konuşuluyor olması bile bölgenin ne kadar kırılğan, ne kadar çatışmaya meyilli olduğunu gösteriyor.

1 <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-52756427>

2 <https://www.whitehouse.gov/peacetoprosperty/>

3 https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.10_International%20Convention%20on%20the%20Suppression%20and%20Punishment%20of%20the%20Crime%20of%20Apartheid.pdf

Uluslararası İlişkiler alanında uzman olan Doçent Dr. Bezen Balamir Coşkun, Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünden lisans, Aalborg Üniversitesi Kalkınma ve Uluslararası İlişkiler bölümünden yüksek lisans derecesini almış, Loughborough Üniversitesi'nde ise Uluslararası İlişkiler alanında doktora yapmıştır. Dış Politikada Kadınlar İnisyatifi üyelerinden olan Coşkun, 2003 yılından beri çeşitli ulusal ve uluslararası yüksek öğretim kurumlarında ve araştırma merkezlerinde öğretim üyesi ve araştırmacı olarak görev almıştır. Sivil toplum örgütlerine ve KOBİ'lere danışmanlık yapmak üzere İzmir Politikalar Merkezini kuran Coşkun, halihazırda Berlin'de bulunan Stiftung Wissenschaft und Politik (the German Institute for International and Security Affairs, SWP) Center for Applied Turkish Studies'de araştırmacıdır.

**DPK Notları kategorisinde paylaşılan görüşler yazarın kendi fikirleridir ve bunlar Dış Politikada Kadınlar İnisyatifinin görüşlerini yansıtmamaktadır.*

@WFP14

/WomenInForeignPol/